Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародного і європейського права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
_____ Віталій СЕРЬОГІН
«31» серпня 2026 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Актуальні проблеми міжнародного права
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти:	другий (магістерський)
галузь знань:	D Бізнес, адміністрування та право
спеціальність:	D8 Право
освітньо-професійна програма:	Право
вид навчальної дисципліни:	обов'язкова
факультет:	юридичний

2026/2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету

«31» серпня 2026 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Гавриленко Олександр Анатолійович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного і європейського права

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету

Протокол від «28» серпня 2026 року № 1

Завідувач кафедри
міжнародного і європейського права Тетяна СИРОЇД

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право

Гарант освітньо-професійної програми
другого (магістерського) рівня вищої освіти
«Право» доктор юридичних наук, професор Ганна ЗУБЕНКО

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від «31» серпня 2026 року № 1

Голова науково-методичної комісії Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми міжнародного права» складена відповідно до освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань D Бізнес, адміністрування та право, спеціальності D8 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета навчальної дисципліни «Актуальні проблеми міжнародного права» полягає в опануванні студентами інструментарієм науки міжнародного права, вивчення його сутності та особливостей, системи, основних принципів та джерел, суб'єктів, співвідношення з внутрішньодержавним правом, а також вивчення актуальних проблем формування і розвитку міжнародно-правових відносин у конкретних галузях міжнародного права.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення актуальних джерел міжнародного права;
- приділення уваги сутності і значенню інституту визнання у міжнародному праві;
- аналіз підстав правонаступництва у міжнародному праві;
- приділення уваги співвідношенню міжнародного і внутрішньодержавного права;
- розуміння сутності міжнародно-правового регулювання території;
- вивчення поняття, видів, форм, підстав відповідальності суб'єктів міжнародного права.
- вивчення актуальних проблем міжнародного права, зокрема: права зовнішніх зносин; права міжнародних організацій; права прав людини; міжнародного морського права; міжнародного повітряного права; міжнародного космічного права; міжнародного екологічного права; міжнародного економічного права; міжнародного кримінального права; права збройних конфліктів;

1.3. Кількість кредитів – 5.

1.4. Загальна кількість годин – 150.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни Предметом вивчення навчальної дисципліни є актуальні проблеми еволюції та сучасного стану системи міжнародно-правових явищ, до якої належать міжнародно-правові відносини за участю держав і інших суб'єктів міжнародного права та міжнародно-правові норми, що їх регулюють.	
Обов'язкова / за вибором Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й	3-й
Лекції	
24 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
-	-

Самостійна робота	
102 год.	140 год.
у тому числі індивідуальні завдання	
Форма підсумкового контролю	
екзамен	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному контексті. СК 1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності СК 2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України СК 3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні СК 4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України СК 5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції СК 6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності СК 10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування. СК 13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати: ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання ПРН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження ПРН 5. Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання ПРН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності ПРН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно- правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права ПРН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції ПРН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування ПРН 15. Мати практичні навички

розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування ПРН 16. Брати продуктивну участь у розробці проєктів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

1.8. Пререквізити: Теорія держави і права, Конституційне право України, Міжнародне право, Європейське право.

2. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1.
Актуальні проблеми теорії міжнародного права

Тема 1. «Актуальні проблеми міжнародного права» як навчальна дисципліна. Актуальні проблеми періодизації становлення та розвитку міжнародного права

Предмет курсу і його завдання. Місце навчального курсу у системі навчальних дисциплін. Джерельна та бібліографічна база курсу.

Поняття періодизації. Розмаїтість наукових підходів до періодизації історії міжнародного права. Актуальні проблеми наукового аналізу розвитку міжнародного права в окремі періоди (від найдавнішихчасів до Вестфальського конгресу; між Вестфальським конгресом 1648 р. і епохою Великої Французької революції; від епохи Великої Французької революції до створення Версальської системи; від створення Версальської системи до наших днів).

Тема 2. Актуальні проблеми міжнародної правосуб'єктності, міжнародного визнання та правонаступності, території держав.

Види міжнародної правосуб'єктності. Міжнародна правосуб'єктність народу, нації, які борються за створення незалежної держави. Особливі види міжнародної правосуб'єктності (міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень). Міжнародна правосуб'єктність фізичної особи. Питання міжнародної правосуб'єктності транснаціональних компаній.

Актуальні проблеми міжнародного визнання та правонаступності держав. Визнання держав. Визнання урядів. Інші види міжнародно- правового визнання. Форми визнання: de facto; de jure; ad hoc. Засоби і типи визнання. Підстави правонаступництва. Об'єкти правонаступництва. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. та Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1983 р. Правонаступництво при внутрішніх змінах у державі. Правонаступництво держав щодо міжнародних договорів. Правонаступництво держав щодо державної власності. Правонаступництво держав щодо державних архівів. Правонаступництво держав щодо державних боргів. Правонаступництво при утворенні нових незалежних держав. Правонаступництво урядів. Врегулювання питань правонаступництва у зв'язку з припиненням існування СРСР. Правонаступництво України.

Актуальні проблеми території. Види територій у міжнародному праві. Поняття демілітаризованої і нейтральної території у міжнародному праві. Способи придбання державної території. Склад і юридична природа державної території. Державні кордони. Делімітація та демаркація державних кордонів. Територія з міжнародним режимом. Міжнародні і багатонаціональні ріки. Актуальні питання правового режиму Арктики і Антарктики.

Тема 3. Актуальні проблеми мирного вирішення міжнародних спорів.

Принцип мирного врегулювання міжнародних спорів. Поняття міжнародного спору. Засоби вирішення міжнародних спорів. Безпосередні переговори, посередництво, добрі послуги. Міжнародна процедура з примирення. Міжнародний арбітраж (третейський суд). Міжнародна судова процедура. Розв'язання спорів у міжнародних організаціях. Механізми і засоби ОБСЄ щодо мирного вирішення спорів. Мирне врегулювання спорів в Європейському Союзі та Раді Європи.

Тема 4. Актуальні проблеми міжнародно-правової відповідальності.

Підстави міжнародно-правової відповідальності. Ознаки міжнародного правопорушення. Види міжнародних правопорушень. Делікти. Міжнародні злочини. Обставини, які звільняють від відповідальності. Обставини, що унеможливлюють виникнення відповідальності і обставини, що звільняють від застосування відповідальності. Відповідальність за правомірну діяльність. Підстави і різновиди такої відповідальності. Види й форми міжнародно- правової відповідальності. Матеріальна і нематеріальна (політична) відповідальність. Форми відшкодування: реституції, репарації, субституції та ін. Реалізація відповідальності. Основні засоби: добровільний і з використанням примусових засобів. Санкції: індивідуальні й колективні. Процесуальний механізм реалізації міжнародно-правової відповідальності.

Розділ 2.
Актуальні проблеми окремих галузей міжнародного права

Тема 5. Актуальні проблеми права міжнародних організацій.

ООН та організації, які входять до системи ООН. Регіональні міжнародні організації. Міжрегіональні організації.

Тема 6. Актуальні проблеми права міжнародних договорів.

Договірна правоздатність держав, міжнародних організацій та інших суб'єктів МП. Процес укладення договорів, його стадії. Повноваження. Підготовка тексту договору. Прийняття тексту договору. Згода на обов'язковість договору. Підписання. Парафування. Ратифікація. Набуття договором чинності. Приєднання до договору. Строк дії договору. Опублікування і реєстрація договору. Недійсність договорів. Підстави визнання договору недійсним. Абсолютна й відносна недійсність. Підстави призупинення дії договору. Підстави припинення дії договору. Денонсація. Скасування.

Тема 7. Актуальні проблеми міжнародного права прав людини та міжнародного гуманітарного права

Актуальні проблеми міжнародно-правового захисту прав і свобод людини. Правовий статус біженців та вимушених переселенців. Право притулку. Статус трудящих-мігрантів.

Застосування норм міжнародного гуманітарного права щодо захисту осіб, які потерпіли внаслідок військових дій. "Женевське право". "Гаазьке право" про заборону застосування зброї, яка спричиняє найбільші страждання і створює загрозу для мирного населення. Міжнародні акти про захист прав людини. Поняття "війна", "збройний конфлікт" у міжнародному праві. Поняття терміну „театр війни". Види збройних конфліктів. Міжнародно-правові наслідки початку війни. Правовий статус комбатантів, некомбатантів та інших учасників збройних конфліктів. Найманці. Ведення морської війни. Нейтралітет під час війни. Правовий режим воєнної окупації. Режим воєнного полону. Обмеження засобів і методів ведення воєнних дій. Захист цивільних об'єктів і культурних цінностей під час збройних конфліктів. Міжнародно-правові наслідки закінчення війни.

Тема 8. Актуальні проблеми права міжнародної безпеки.

Поняття права міжнародної безпеки. Правове регулювання застосування сили та тлумачення п. 4 ст. 2 Статуту ООН у практиці держав. Міжнародно-правові аспекти роззброєння. Заходи зміцнення довіри. Система колективної безпеки ООН та стратегічна концепція НАТО. Регіональна безпека. Операції з підтримання миру. Без'ядерні зони.

Тема 9. Актуальні проблеми міжнародно-правової протидії злочинності.

Злочинність як міжнародне явище. Міжнародні звичаї та міжнародні договори щодо боротьби зі злочинністю. Організаційно-правові форми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб. Злочини міжнародного характеру: поняття, види і форми. Боротьба з незаконним обігом наркотичних речовин. Боротьба з міжнародним тероризмом. Міжнародні органи в боротьбі зі злочинністю Міжнародні неурядові організації: Міжнародна асоціація кримінального права, Міжнародне кримінологічне товариство. Міжнародні міжурядові організації: Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол); Європейське поліцейське відомство (Європол). Співробітництво України з Інтерполом і Європолом. Міжнародно-правове регулювання видачі злочинців (екстрадиція). Міжнародна правова допомога. Договори України з іншими країнами щодо правової допомоги в кримінальних справах. Міжнародні стандарти поводження з правопорушниками.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Актуальні проблеми теорії міжнародного права												
Тема 1. «Актуальні проблеми міжнародного права» як навчальна дисципліна. Актуальні проблеми періодизації становлення та розвитку міжнародного права	16	2	2			12	16	0	0			16
Тема 2. Актуальні проблеми міжнародної правосуб'єктності, міжнародного визнання та правонаступності, території держав.	16	2	2			12	16	1	0			15
Тема 3. Актуальні проблеми мирного	16	2	2			12	17	1	1			15

вирішення міжнародних спорів												
Тема 4. Актуальні проблеми міжнародно-правової відповідальності	19	4	4			11	17	1	1			15
Разом за розділом 1	67	10	10			47	66	3	2			61
Розділ 2. Актуальні проблеми окремих галузей міжнародного права												
Тема 5. Актуальні проблеми права міжнародних організацій	19	4	4			11	16	0	0			16
Тема 6. Актуальні проблеми права міжнародних договорів	15	2	2			11	16	0	0			16
Тема 7. Актуальні проблеми міжнародного права прав людини та міжнародного гуманітарного права	19	4	4			11	17	1	1			15
Тема 8. Актуальні проблеми права міжнародної безпеки	15	2	2			11	18	1	1			16
Тема 9. Актуальні проблеми міжнародно-правової протидії злочинності.	15	2	2			11	17	1	0			16
Разом за розділом 2	83	14	14			55	84	3	2			79
Усього годин	150	24	24			102	150	6	4			140

4.Теми семінарських занять

Денна / заочна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. «Актуальні проблеми міжнародного права» як навчальна дисципліна. Актуальні проблеми періодизації становлення та розвитку міжнародного права	2/-
2	Тема 2. Актуальні проблеми міжнародної правосуб'єктності, міжнародного визнання та правонаступності, території держав.	2/-
3	Тема 3. Актуальні проблеми мирного вирішення міжнародних спорів	2/1

4	Тема 4. Актуальні проблеми міжнародно-правової відповідальності	4/1
5	Тема 5. Актуальні проблеми права міжнародних організацій	4/-
6	Тема 6. Актуальні проблеми права міжнародних договорів	2/-
7	Тема 7. Актуальні проблеми міжнародного права прав людини та міжнародного гуманітарного права	4/1
8	Тема 8. Актуальні проблеми права міжнародної безпеки	2/1
9	Тема 9. Актуальні проблеми міжнародно-правової протидії злочинності.	2/-
Разом		**24/4**

5. Самостійна робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин (денна /заочна)
1	*Тема 1: «Актуальні проблеми міжнародного права» як навчальна дисципліна. Актуальні проблеми періодизації становлення та розвитку міжнародного права* Опрацювання джерел та навчальної літератури.	12/16
2	*Тема 2: Актуальні проблеми міжнародної правосуб'єктності, міжнародного визнання та правонаступності, території держав.* Опрацювання джерел та навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та презентацій.	12/15
3	*Тема 3: Актуальні проблеми мирного вирішення міжнародних спорів.* Опрацювання джерел та навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та презентацій.	12/15
4	*Тема 4: Актуальні проблеми міжнародно-правової відповідальності* Опрацювання джерел та навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та презентацій.	11/15
5	*Тема 5: Актуальні проблеми права міжнародних організацій.* Опрацювання джерел та навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та презентацій.	11/16
6	*Тема 6: Актуальні проблеми права міжнародних договорів* Опрацювання джерел та навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та презентацій.	11/16
7	*Тема 7: Актуальні проблеми міжнародного права прав людини та міжнародного гуманітарного права* Опрацювання джерел та навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та презентацій.	11/15
8	*Тема 8: Актуальні проблеми права міжнародної безпеки.* Опрацювання джерел та навчальної літератури, складання	11/16

	розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та презентацій.	
9	*Тема 9: Актуальні проблеми міжнародно-правової протидії злочинності* Опрацювання джерел та навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та презентацій.	11/16
Разом		**106/140**

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчального чи навчально-дослідницького характеру. Така робота студентів спрямована здебільшого на поглиблене вивчення дисципліни. Виконуючи її вони мають навчитися працювати з науковими публікаціями, методичною літературою, проводити пошук у мережі Інтернет, здійснювати теоретичне дослідження, грамотно оформлювати роботу. На другому курсі студенти здійснюють виконання завдань напівалгоритмічної дослідної моделі (усвідомлення проблеми, яка буде досліджуватись, аналітична обробка наукових джерел, визначення шляхів реалізації дослідної проблеми). Результатом такого дослідження може бути аналітичний огляд, реферат, презентація, усне повідомлення.

Завдання може бути обране студентом як з власної ініціативи, так і на вимогу викладача для відпрацювання пропущеного заняття або у випадку неналежної підготовки до семінару.

Орієнтовний перелік тем:

1. Порядок укладення міжнародного договору, дія, припинення дії.
2. Законодавство України про міжнародні договори.
3. Міжнародна організація цивільної авіації.
4. Правовий режим міжнародних річок.
5. Співробітництво держав у попередженні і боротьбі з тероризмом.
6. Міжнародно-правова протидія злочину геноциду.
7. Відповідальність за військові злочини.
8. Юрисдикція міжнародних судових органів.
9. Міжнародний кримінальний суд.
10. Міжнародні міждержавні організації, поняття, класифікація.
11. Поняття та класифікація міжнародних конференцій.
12. Правова природа регіональних міжнародних організацій.
13. Поняття «внутрішнього і зовнішнього права» міжнародних міжурядових організацій.
14. Статут ООН.
15. Спеціалізовані установи ООН: правовий статус, практична діяльність.
16. Рада Європи: структура, компетенція, правова основа діяльності
17. Європейський Союз: структура, компетенція, правова основа діяльності.
18. Право Європейського Союзу: поняття, джерела.
19. Правовий статус Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ).
20. Правовий статус Організації північноатлантичного договору (НАТО).
21. Виникнення та розвиток міжнародного права прав людини.
22. Рада з прав людини ООН.
23. Міжнародні універсальні механізми забезпечення та захисту прав людини.

24. Міжнародні регіональні механізми забезпечення та захисту прав людини.
25. Контрольний механізм захисту прав людини та основних свобод згідно Європейськоїконвенції 1950 року.
26. Міжнародний захист вразливих категорій осіб у міжнародному праві.
27. Імплементація міжнародно-правових норм про права людини в національне законодавство.
28. Правовий режим виключної економічної зони.
29. Територіальне море та його правовий режим.
30. Правовий режим Арктики.
31. Правовий режим відкритого моря.
32. Міжнародні організації по боротьбі зі злочинністю.
33. Інтерпол: структура, компетенція.
34. Початок війни та його міжнародно-правові наслідки.
35. Заборонені міжнародним правом засоби та методи ведення війни.
36. Нейтралітет під час війни.
37. Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 р.
38. Мирний договір. Інші форми закінчення війни.
39. Захист оточуючого середовища і міжнародне право.
40. Характеристика регіональної міжнародної безпеки.
41. Характеристика універсальної міжнародної безпеки.
42. Поняття права міжнародної безпеки.
43. Система колективної безпеки, передбачена Статутом ООН.
44. Становлення та розвиток міжнародного кримінального права.
45. Джерела міжнародного кримінального права.
46. Принципи міжнародного кримінального права: характеристика, значення.
47. Міжнародний злочин: поняття, ознаки, види.
48. Роль ООН у боротьбі з міжнародною злочинністю.

При оцінюванні виконаних завдань враховується ступінь розкриття теми та відображення головного змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, логічність викладу, здатність робити висновки з проведеного дослідження, відповідність технічного оформлення існуючим нормам, якість підсумкової доповіді.

7. Методи навчання

Метод навчання – взаємопов'язана діяльність викладача та студента, спрямована на засвоєння студентами системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток.

Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний. Студенти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури. Студенти сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в межах репродуктивного (відтворюючого) мислення. Цей метод знаходить широке застосування для передачі великого масиву інформації.

Репродуктивний метод. Діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписами, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях. Організовується діяльність студентів за кількаразовим відтворенням засвоюваних знань. Для цього використовуються різноманітні вправи, практичні завдання, програмований контроль, різні форми самоконтролю.

Метод проблемного викладу. Науково-педагогічний працівник (НПП) до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів. Показує спосіб вирішення поставленого завдання. Спосіб досягнення мети – розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів. Студенти стають свідками й учасниками наукового пошуку. Студенти не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за рухом думки НПП.

Частково-пошуковий, або евристичний, метод. Полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Пошук рішення відбувається під керівництвом НПП. Процес мислення здобуває продуктивний характер. Процес мислення поетапно направляється й контролюється НПП або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками. Метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах.

Дослідницький метод. Проводиться аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студентів. Студенти самостійно вивчають літературу, джерела, виконують інші дії пошукового характеру. Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, повинні містити в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес розв'язання завдання).

Дискусійні методи. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких організаційних формах навчання, включаючи лекції.

Метод моделювання. Моделювання ситуацій під час навчального процесу – це створення таких ситуацій-моделей, де реальні об'єкти замінюються символами і взаємовідносини між учасниками діяльності складаються не природно, а організовані спеціально під керівництвом НПП, тобто штучно.

8. Методи контролю

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Контрольні заходи визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Самоконтроль призначений для самооцінки здобувачами вищої освіти якості засвоєння навчального матеріалу навчальної дисципліни (розділу, теми). З цією метою в навчальних посібниках для кожної теми (розділу), а також у методичних розробках для семінарських занять передбачаються питання для самоконтролю.

Кафедральний контроль проводиться з метою оцінки рівня підготовки студентів з навчальної дисципліни на різних етапах її вивчення і здійснюється у вигляді вхідного, поточного, рубіжного та семестрового контролю.

В освітньому процесі використовуються такі види контролю результатів навчання: вхідний,поточний протягом семестру, контрольні роботи, передбачені навчальним планом, приймання індивідуальних завдань, курсових робіт, підсумковий семестровий, відстрочений контроль.

Вхідний контроль проводиться перед вивченням нового курсу з метою визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, які забезпечують цей курс. Вхідний контроль проводиться на першому занятті за завданнями, що відповідають програмам попереднього навчання. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах та засіданнях методичних комісій спільно з науково-педагогічними працівниками, які проводять заняття із забезпечення дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги студентам, коригування освітнього процесу.

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на практичних, семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквіуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Конкретні форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються програмою навчальної дисципліни. Результати оцінювання роботи студентів мають бути доведені до відома студентів своєчасно. Формою поточного контролю є ректорські контрольні роботи. Результати оцінювання ректорських контрольних робіт можуть зараховуватися як результати виконання контрольної роботи, передбаченої навчальним планом.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студента. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку або семестрового екзамену з конкретної навчальної дисципліни. Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт, передбачених навчальним планом на семестр з цієї дисципліни.

Семестровий залік – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентами лекційного матеріалу, а також виконаних ними певних робіт на семінарських заняттях. Семестровий залік не передбачає обов'язкової присутності студентів за умови виконання ними всіх видів робіт, передбачених навчальним планом за семестр.

Семестровий екзамен – форма підсумкового контролю з окремої навчальної дисципліни за семестр, що спрямована на перевірку засвоєння теоретичного та практичного матеріалу. Екзамени складають за екзаменаційними білетами, затвердженими кафедрою.

Викладач в обов'язковому порядку повинен ознайомити студентів зі змістом екзаменаційних питань, зразком екзаменаційного білету на початку вивчення навчальної дисципліни.

Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену з навчальної дисципліни, складає 40.

Оцінка підсумкового контролю виставляється за національною шкалою як сума балів, набраних здобувачем вищої освіти протягом семестру при виконанні контрольних заходів, передбачених програмою навчальної дисципліни (практики) та балів, набраних при складанні семестрового екзамену.

Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

9. Схема нарахування балів
Денна/заочна форма

Загальна кількість балів – 100.
Мінімальна сума балів для допуску до екзамену – 10.
Кількість балів за екзамен/залік – 40.
Кількість балів протягом семестру – 60:
Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях ∑40 = 40:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:
∑40 – сума максимальної кількості балів
∑1 – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.
∑2 – кількість семінарських занять протягом семестру.
8 – коефіцієнт

Контрольна робота – 20 балів.

Поточний контроль						Індивідуальне завдання	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен /залік	Сума
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	ТN					
∑40						-	20	60	40	100

Т1, Т2 ... ТN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку, або екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів.**

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;
- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівка викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;
- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;
- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;
- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;
- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних/залікових робіт.

Контрольні та екзаменаційні (залікові) роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 20 тестових завдань, екзаменаційна/залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має чотири варіанти відповідей, тільки один з яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

У випадку наявності неформальної освіти вказати платформи, назви курсів та кількість балів, що буде зарахована здобувачеві після успішного проходження відповідних курсів та надання відповідного документа (сертифікат, свідоцтво, тощо).

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів. Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	За чотирирівневою шкалою оцінювання	За дворівневою шкалою оцінювання
90-100	відмінно	зараховано

70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	зараховано
0-49	незадовільно	незараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

Міжнародно-правові акти:

1. Віденська конвенція про правонаступництво держав стосовно договорів від 23 серпня 1978 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_185.
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права від 16 грудня 1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
6. Північноатлантичний договір від 4 квітня 1949 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/950_008.
7. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_086.
8. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин (резолюція ГА ООН резолюцією 47/135). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318#Text.
9. Declaration on the Rights of Mentally Retarded Persons. URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-rights-mentally-retarded-persons.
10. Declaration on the Elimination of Violence against Women. URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-elimination-violence-against-women.
11. Декларація Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_l56#Text.
12. Proclamation on Ageing (res. UN GA 47/5). URL: https://www.un.org/development/desa/ageing/resources/international-year-of-older-persons-1999/resolution-475.html.
13. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II) від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text.
14. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text.
15. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_307.
16. Конвенція про захист цивільного населення під час війни. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.
17. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.
18. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або

тимчасового захисту». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17.
19. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text.
20. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію. URL: http://www.un.org/ru/peace/mine/conweapons.shtml.
21. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/cedaw.shtml.
22. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text.
23. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
24. Конвенція щодо згоди на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_i08#Text.
25. Конвенція про статус біженців 1951 року. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/refugees.shtml.
26. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004/print1447094315703685.
27. ICC Rules of Procedure and Evidence. URL: https://www.icc-cpi.int/news/rules-procedure-and-evidence.
28. ICC Regulations of the Registry. URL: https://www.icc-cpi.int/news/regulations-registry.
29. ICC Regulations of the Court. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Regulations-of-the-Court.pdf.
30. Rome Statute of the International Criminal Court. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Regulations-of-the-Court.pdf.

Підручники, навчальні посібники:

1. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / за ред. В. Г. Буткевича. Київ: Либідь, 2002. 608 с.
2. Буткевич О.В. Історія міжнародного права: підручник. Київ: Ліра-К. 2013. 416 с.
3. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України : монографія / [Акуленко В. І., Андреасян Г. А., Білорицький Г. О. та ін.; за ред. В. Н. Денисова]. Київ: Юстиніан, 2006. 672 с.
4. Дмітрієв А. І. Міжнародне публічне право: навч. посібник / [А. І. Дмітрієв, В. І. Муравйов; відп. ред. Ю. С. Шемшученко, Л. В. Губерський]. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 640 с.
5. Кулеба Д.І. Участь України в міжнародних організаціях. Правова теорія і практика. / за наук. ред. О.В. Задорожнього. Київ: Видавничий дім «Промені», 2007. 304 с.
6. Міжнародне право: словник-довідник /[С.М. Перепьолкін, Т.Л. Сироїд, Л.А. Філяніна]; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. Х.: Юрайт, 2014. 408 с.
7. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / [В.Ф. Антипенко, Л.Д. Тимченко, О. В. Бєглий, О. А. Радзівілл та ін.] ; за заг. ред. В. Ф. Антипенка. Київ: НАУ, 2012. Т. 1. 420 с.
8. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / [В.Ф. Антипенко, Л. Д. Тимченко, О. В. Бєглий, О. А. Радзівілл та ін.] ; за заг. ред. В.Ф. Антипенка. Київ: НАУ, 2012. Т. 2. 348 с.
9. Основи права Європейського Союзу: підручник / за заг. ред. Т. Л. Сироїд [координатор проекту А. О. Червяцова]; Харків. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
10. Основи права Європейського Союзу: підручник / [Л.І. Адашис, Т.М. Анакіна,

С.В. Вихрист та ін.]; за заг. ред. Т. Л. Сироїд; Харків. Нац. ун-т імені В.Н. Каразіна. Вид. 2- ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2020. 590 с.
11. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
12. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник / за заг. ред. д.ю.н., проф. Т.Л. Сироїд. Харків: Право, 2019. 472 с.
13. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право. 2020. 648 с.
14. Сироїд Т.Л. Міжнародне право: навчальний посібник. Харків: ХНУВС, 2009. 336 с.
15. Сироїд Т.Л. Міжнародні стандарти в галузі забезпечення права на здоров'я та практика їхнього застосування: навчальний посібник. Харків: Право, 2021. 166 с.
16. Сироїд Т. Л. Міжнародне кримінальне право : підручник / Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Вид. 2-ге, допов. Харків : Право, 2025. 536 с.
17. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародне право прав людини: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 564 с.
18. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 628 с.
19. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / Т. Л. Сироїд, Л. О. Фоміна ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2024. 502 с.
20. Сироїд Т.Л., Мартюхіна Н.О. Механізм протидії мові ненависті і злочинам на грунті ненависті: міжнародно-правовий аспект: монографія / за заг. ред. Т.Л. Сироїд. Київ: Юрінком Інтер. 2026.
21. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / С. М. Перепьолкін, Д.О.Трескін, В. В. Філатов, Л. А. Філяніна ; за ред. С. М. Перепьолкіна. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2025. Т. 1. : Основи теорії. 250 с.
22. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / О. В. Легка та ін. ; за ред. С. М. Перепьолкіна. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2026. Т. 2. : Основні галузі. 240 с.

Допоміжна література:

1. Гуменюк Б.І. Основи дипломатичної та консульської служби: Навч. посібник / Б.І. Гуменюк. Київ: Либідь, 1998. 248 с.
2. Гавриленко О.А., Сироїд Т. Л. Історія міжнародного права: стародавня доба. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 232 с.
3. Гавриленко О.А. Історіографія еволюції міжнародного права та його науки: основні етапи становлення та розвитку. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право». 2025. Вип. 39. С. 349-365. https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-39
4. Денисов В.Н. Проблеми створення публічного порядку в зовнішньополітичній діяльності України. Суверенітет України і міжнародне право /В.Н. Денисов. Київ: Манускрипт, 1995.
5. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / пер. Г. Друзенка та С. Друзенко, за заг. ред. Г. Друзенка. Київ: «К.Ш.С.», 2010. 536 с.
6. Копійка В. В., Т. І. Шинкаренко. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посібник. Київ: Знання, 2009. 751 с.
7. Кориневич А.О. Застосування міжнародного гуманітарного права до збройного конфлікту на території України: навч. посіб. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Одеса: Фенікс, 2015. 78 с.
8. Лисик В.М. Правовий статус Міжнародного комітету Червоного Хреста і

міжнародному праві: Монографія. Одеса: Фенікс, 2012. 208 с.
9. Репецький В.М., Лисик В.М. Міжнародне гуманітарне право: Підручник. Київ: Знання, 2007. 67 с.
10. Циганкова Т.М., Т.Ф. Гордєєва Міжнародні організації. Навч. посібник. [Вид. 2-ге, перероб. і доп]. Київ: КНЕУ, 2001. 340 с.
11. Сироїд Т. Особливості визначення складу злочину в міжнародному кримінальному праві. Український правовий вимір: пошук відповідей на глобальні міжнародні виклики: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2023. С. 298-302. 360
12. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Освіта з прав людини для представників юридичних: міжнародно-правовий аспект. *Науковий вісник Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 74. Ч. 2. С. 172-176. DOI https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.62 http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/273519/268898
13. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О., Фомін П.В. Міжнародний інституційний механізм захисту прав корінних народів. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право».* 2022. Вип. 34. С. 162-170.
14. Кагановська Т.Є., Сироїд Т.Л. Організаційно-правовий механізм Європейського Союзу щодо забезпечення гендерної рівності. *Науковий вісник Ужгородського національного Університету. Серія Право*. Вип. 76 (2). 2023. С. 232-239. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/281650/275872.
15. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Свобода вираження поглядів у практиці міжнародних правозахисних органів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 549-551.
16. Сироїд Т.Л. Міжнародний універсальний інституційний механізм надання гуманітарної допомоги у кризових ситуаціях. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». Випуск 40. 2025. С. С.275- 283 DOI: https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-31
https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/27738/25207
17. Сироїд Т.Л., Реньов Є.В. Особливості правового становища індивіда в міжнародному праві Стародавньої доби. *Український політико- правовий дискурс*. № 16. 2025. С. 1-18. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17511722 https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/429/328
18. Реньов Є.В. Захист прав дитини у цифровому середовищі в системі Ради Європи. *Юридичний науковий електронний журнал*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2026. № 1. С. 277-279. URL: https://lsej.org.ua/1_2026/62.pdf
19. Фомін П.В. Організаційно-правові засади щодо боротьби з дискримінацією в межах ООН. *Наукові перспективи*. 2024. № 5(47). С. 1384- 1392. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/11984/12044.
20. Crawford J. Brownlie's Principles of Public International Law. 9th ed. Oxford : Oxford University Press, 2019.
21. Shaw M. N. International Law. 9th ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2021.
22. Hernández G. International law (3rd edition). Oxford : Oxford University Press, 2025. 744 p.
23. Rose C. An Introduction to Public International Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2022. 396 p.

11.Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: http://europa.eu/.
2. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини. URL: http://www.echr.coe.int/echr/.
3. Офіційний сайт Європейської поліцейської агенції (Європол). URL: https://www.europol.europa.eu/.
4. Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду. URL: http://www.icc-cpi.int.
5. Офіційний сайт Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй. URL: https://www.icj-cij.org/home.
6. Офіційний сайт Міжнародного Трибуналу з морського права. URL: http://www.itlos.org/.
7. Офіційний сайт Міжнародної морської організації. URL: http://www.imo.org/Pages/home.aspx.
8. Офіційний сайт Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерпол. URL: http://www.interpol.int/.
9. Офіційний сайт Організації американських держав. URL: http://www.oas.org/en/default.asp.
10. Офіційний сайт Організації з безпеки та співробітництва в Європі. URL: http://www.osce.org/.
11. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй. URL: https://www.un.org/en/.
12. Офіційний сайт Північноатлантичного альянсу. URL: http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm.
13. Офіційний сайт Ради Європи. URL: https://www.coe.int/en/web/portal.
14. Офіційний сайт Міжнародного залишкового механізму для кримінальних трибуналів. URL: https://www.irmct.org/en.